

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Formanden skriver	2
Årsmødet 1998	3
Æresmedlem	8
Bøgebjerggård	9
Nyt fra kredsene	12
Velkommen til nye medlemmer	13
Fremtidens landbrug	14
Efterlysning	15
Mod fremmed strand	16

Tidsskrift for
Dansk Slægtsgaardsforening

Juni - Juli 1998

Nr. 334 - 56. årgang

Årsmødedeltagerne samlet i haven ved Skrumsager Hovedgård.

SLÆGTSGÅRDEN

LÆR AF FORTIDEN - LEV I NUTIDEN - VIRK FOR FREMTIDEN

Stiftet 5. juli 1941

Kasserer og sekretær:

Inger M. Hansen, Svalevej 13, 4440 Mørkøv.
tlf. 59 27 59 77. Træffes bedst tirsdag og efter kl. 17.
Postgiro nr. 8 08 31 42.

Ejendomskonsulenter:

Anders Frederiksen, Søndertoften 17, 9500 Hobro,
tlf. 98 51 17 07. Telefax 98 51 17 06.
Michael Munthe Fog, Ingemannsvej 61, 4200 Slagelse,
tlf. 58 56 74 44. Telefax 58 56 74 45.

Hovedbestyrelsen:

Formand:

Gårdejer Carl Martin Christensen,
»Kaaregaard«, Badstrupvej 39,
Badstrup, 5485 Skamby,
tlf. 64 85 11 74

Næstformand:

Gårdejer A.C. Winther Hansen,
»Trillbakkegård«,
Korsbjergvej 3 b, Grydsted,
9240 Nibe, tlf./fax. 98 35 16 03
(Formand: Bladudvalget
og Himmerlandskredsen)

Gårdejer Esben Saksager,
Lindager 6
9760 Vrå, tlf. 98 98 85 68
(Formand: Vendsysselkredsen)

(Ovennævnte tre udgør
hovedbestyrelsens
forretningsudvalg.)

Gårdejer Vagn Mathiasen,
»Solgaard«, Toeltvej 4, Langerød,
3480 Fredensborg, tlf. 49 19 38 37
(Formand: Nordsjællandskredsen)

Gårdejer Poul Ancher Hansen,
»Stensebygaard«, Stensebyvej 23,
3730 Nexø, tlf. 56 48 84 60
(Formand: Bornholms Amt)

Gårdejer Arne Højland,
Bakkedraget 3, 4270 Høng,
tlf. 58 85 28 41
(Formand: Vestsjællands Amt)

Gårdejer Christian Lang Pedersen,
Lønninggaard,
Stevnsvej 142, 4671 Strøby,
tlf. 53 67 70 11
(Formand: Sjælland-Syd)

Gårdejer Jens Peter Hansen,
»Skovgaard«,
Ty-Hastrupvej 10 B, 4690 Haslev,
tlf. 56 38 12 67

Proprietær Jens Peder Skov Jensen,
»Hobygården«, Hobyvej 37,
4983 Dannemare,
tlf./fax. 53 94 41 63
(Formand: Udvalget for økonomiske
og landbrugsmæssige sager og
Lolland-Falster afd.)

Gårdejer Poul Mahler,
»Egbo«
Sandager Kirkevej 30, Sandager,
5610 Assens, tlf. 64 79 10 20
(Formand: Fynskredsen)

Gårdejer Elise Jensen,
»Højtoftgård«, Gammelby 40,
6100 Haderslev, tlf. 74 56 63 16
(Formand: Haderslevkredsen)

Gårdejer H.C. Clausen,
Rosenvej 69
Ullerup, 6400 Sønderborg,
tlf. 74 46 12 86
(Formand: Det sydlige Sønderjylland)

Ernst Plagborg,
Lindevej 4, 7200 Grindsted,
tlf. 75 32 04 12
(Formand: Ribe Amt)

Gårdejer Else Christa Bollerup Nielsen,
Skrumsager Hovedgaard,
Skrumsagervej 1, Sønder Bork,
6893 Hemmet, tlf. 75 28 00 12

Gårdejer Mads Andersen,
Skårupvej 4, Hanning, 6900 Skjern,
tlf. 97 36 20 74
(Formand: Ringkøbing Amt)

Gårdejer Oluf Føns Knudsen,
Ribevej 88, Ødsted, 7100 Vejle,
tlf. 75 86 50 29
(Formand: Vejle Amt)

Knud Høstgaard Møller,
»Nitrupgaard, Nitrupvej 1,
Balling, 7860 Spottrup
tlf. 99 56 40 71

Gårdejer Henry Slemming,
Hammelevej 18, Hammelev,
8500 Grenå
(Formand: Arkivudvalg)

Gårdejer Jens Skytte,
»Aldrupgaard«
Aldrupvej 3, 8860 Ulstrup
tlf. 86 46 35 14, fax. 86 46 45 21
(Formand: Midtjysk kreds)

Gårdejer Niels Thyboe
Kirkemosegård
Hastrupvej 3, 8981 Spentrup
tlf. 86 47 70 29
(Formand: Århus Amt)

Proprietær Frants Wetche
»Hvanstrup«
Hornumvej 95
9640 Farsø, tlf. 98 66 30 01

Formanden skriver:

Vejret giver altid anledning til megen snak landmænd imellem, og ved iøvrigt blandt alle friluftsmennesker.

Vi fik kort før pinse 30 mm regn, og vi er glade for den. Andre steder på Nordfyn fik man det dobbelte eller mere, og der er de knapt så glade.

Vi ser landet over nogle gode afgrøder, ikke mindst vintersæden, hvorimod vårsæden nogle steder er lidt bagud.

Vi fik klaret folkeafstemningen den 28. maj med 55 - 45. Det er vel tilfredsstillende, men for mig er det stadig en gåde, at 45% af vælgerne stemmer imod ved enhver given lejlighed. Jeg anerkender naturligvis, at mange har nogle argumenter, der er til at forstå uden at man deler dem, men det virker fortsat som om, at der er en hel del Rasmus-modsat i sagen.

Nu taler det politiske system om, at vi skal fortsætte debatten om EU, og jeg tror, man mener det, men jeg er måske lidt usikkert på om man lever op til det, når hverdagens problemer er mere nærværende.

Vi får se!

Som det vil fremgå andre steder i bladet, har vi nu afviklet vort årsmøde med udgangspunkt i Hotel Arnbjerg i Varde.

Uanset at vi var lidt færre end sidste år, blev det et godt og vellykket årsmøde med en efterfølgende hyggelig aftenfest, og ikke mindst et spændende udflugtsprogram om søndagen. Det barske Vestjylland modtog os på en behagelig måde, og vi oplevede på nærmeste hold den barske natur i Oksbøl skydeterræn. Nogle af os så endda en rudel kronvildt.

Besøget på Filsø var spændende. Det er altid imponerende at opleve gammel søbund omdannet til frugtbar agerjord, og afgrøderne stod flot derude.

At nu tiden så stiller spørgsmålstegn ved den slags landvinding, skal ikke forringe min glæde over at opleve det.

En frisk tur på stranden ude ved Nyminddegab og en interessant historie om området og om forskellige forsøg på at skabe sejlmulighed til Ringkøbing Fjord, giver et indblik i den barske natur i området.

Vi sluttede hos Elsa Christa og Bent Nielsen på Skrumsagergård, hvor vi så det smukke hjem og fik den vanlige afskedsøl/-vand i haven.

Så spredtes vi igen over det ganske land, og de fleste med sikker forvisning om, at vi mødes igen næste år i Sæby.

Det glæder jeg mig til.

Hermed en stor tak til vore folk i det vestjyske for et godt og vel tilrettelagt årsmøde, en stor tak til dem, der stillede deres ejendomme til rådighed for udflugten, og ikke mindst tak til alle de af vore medlemmer der deltog i årsmødet.

Jeg kan høre på stemningen ved et hvert årsmøde, at vore medlemmer hygger sig med slægtsgårdsvenner fra andre landsdele, og det er den bedste måde at fortælle, at det er et vellykket årsmøde.

Tak alle sammen.

Fortsat god sommer og på gensyn næste år i Sæby.

Carl Martin Christensen.

Slægtsgaardsarkivet:

Landbrugsmuseet,
Gl. Estrup, Randersvej 4,
8963 Auning,
tlf. 86 48 48 16
(onsdag kl. 11-15), fax 86 48 41 82

Der er gratis adgang til arkivet, hvis man siger i porten, at man skal på arkivet.

Arkivarer:
Ejgil Overby, »Klausholm«,
Ansvej 12, 8620 Kjellerup,
tlf. 86 88 62 66

Aage Kirkegaard,
Fløjstrupvej 29, 8900 Randers,
tlf. 86 49 53 49

Ulrich Alster Klug
Smedetofte 32, 2.tv.
2400 København NV,
tlf. 38 33 19 12

Else-Margrethe Ransy,
Udbygade 19, 2200 København N,
tlf. 35 37 73 22 kl. 18-21
(fortrinsvis folketællinger)

Slægtsgaardsarkivets Web-adresse:
www.slægtsgaardsforeningen.dk

Redaktion:

Ole G. Nielsen,
Lundforlundvej 8, 4200 Slagelse,
tlf./fax. 53 58 40 16

Nr. 335 udkommer omkring 20. august 1998.
Stof til dette nummer skal være hos
redaktøren inden den 20. juli 1998.

Eftertryk tilladt med kildeangivelse.

Tryk: Korsør Bogtryk ApS
4220 Korsør, tlf. 53 57 79 43
Fax 53 57 36 35

Årsmødet 1998

Hotel Arnbjerg var en god ramme for årsmødet ligesom Vestjylland var en smuk ramme for udflugtsdagen.

De lokale arrangører fortjener megen anerkendelse for det program, som dannede rammen om dette års sammenkomst.

Mange medlemmer benyttede lejligheden til at mødes i Tambours Have, hvor bestyrelsen for Ribe Amtskreds ventede med formiddagskaffe og rundstykker. Gen-synets glæde og glæde over haven skabte den gode atmosfære, som varede hele week-enden.

Mødet...

Efter landsformand for Dansk Slægtsgårdsforening, Carl Martin Christensen, havde budt velkommen til selve årsmødet, bød Dansk Slægtsgårdsforenings æresmedlem og tidligere næstformand Peder Møller Frifelt på den arrangerende kreds vegne velkommen til Varde.

Peder Møller Frifelt sagde: "Jeg har fået lov til på amtsbestyrelsens vegne, at byde velkommen til Vestjylland.

Hvad enten I er kommet fra syd, nord eller øst, så har I på vejen hertil set en del af det vestjyske bondeland med sortbrogede køer og vandingsmaskiner, og netop nu en grøn frodighed, hvoraf en stor del var lynghede i vore bedsteforældres tid.

I morgen gælder det så landet mod vest mellem Ho Bugt og Ringkøbing Fjord ud mod Vesterhavet. Hav, klitter, sand, hede, klitplantager og dyrket land. Et landskab så storslået, barsk og dog så skønt, at digteren Thomas Lange kaldte det "Eventyrets Land"!

Jeg tror, vi forstår hans tanker, når vi i morgen holder ind på Kløvbanken og ser ud over Fiilsøområdet eller senere står på Blåbjerg, hvorfra man i klart vejr kan se dampcentralen i Esbjerg mod syd og mod nord kan se kornsiloerne i Ringkøbing.

Når I i morgen aften kører hjem til alle landets egne, hvis der da er en trang til at vende tilbage og se mere, så er vi i amtsbestyrelsen glade og ønsker Jer "Velkommen til Eventyrets Land"!

Borgmester Kaj Nielsen valgtes til dirigent, og indledte med at sige:

"Velkommen til Varde. Vi er naturligvis glade ved, at mange forskellige organisationer og selskaber vil holde deres årsmødet her i Varde. Vor by er ældgammel. For mere end 550 år siden fik byen sine købstadsprivilegier, men allerede før 1442 har der eksisteret bymæssig bebyggelse ved vadestedet over åen.

Byens egentlige grundlæggelse kan derfor meget vel tænkes at ligge helt tilbage i vikingetiden.

Fra begyndelsen optræder bynavnet i to forskellige versioner: "Warwath" og "Warwik". Forstavelsen "War" er identisk for begge ord, og den tolkes som "overdrev" eventuelt "strand" eller andet "uopdyrket område". Endelserne "-wath" og "-wik" står for begreber som henholdsvis "vadested" og "vig".

Forklaringen på de to delvis afvigende udgaver af bynavnet forekommer således helt naturligt, alt afhængig af, om man har betragtet byen fra landjorden eller søsiden.

Vardes historie er lang og spændende, og her i Varde tager vi det bedste fra fortiden med ind i fremtiden. Derfor vil vi også se mange gamle, pæne, velholdte bygninger i bymidten, men også fornemme, at det er en moderne by i udvikling.

Vi har et sprudlende erhvervsliv, bygget op på et nationalt fundament, men med interesse og forgreninger ud i det internationale samfund.

Vi har for nylig, i samarbejde med et par nabokommuner, åbnet et erhvervskontor i Bruxelles, for at knytte kontakt til EU. Vi er altså på en og samme tid rigtige solide vestjyder med rødder tilbage til vikingerne, og med de kvaliteter, det helt naturligt fører med sig, men samtidig og ligesom vikingerne, så har vi interesse for verden omkring os.

Der er ca. 20.000 indbyggere i Varde kommune, som består af Varde, Alslev, Billum, Janderup, Sig og Horne.

Fra Tambours have.

Jeg er fra Horne, det er jeg ikke stolt af, men jeg er taknemmelig !

Når jeg er specielt glad ved at Slægtsgårdsforeningen holder årsmøde her, er det fordi jeg synes, at det passer godt til egnen, byen og de historier, der knyttes her til Varde.

Jeg mener, at gårdnavne og stednavne markerer en egn, som furer og rynker kendetegner ansigtstrækkene på et menneske med lang livserfaring.

Derfor tilskrev vi også for nogle år siden alle ejere af landejendomme her i kommunen og opfordrede til, at gårdnavn eller markant stednavn skulle indgå i de enkeltes adresser. Der var mange tilbagemeldinger, men desværre ikke i det omfang, vi havde forventet.

Gårdnavne og slægtsnavne og slægters tilknytning til steder har dog tydeligvis stadig større og større interesse.

Når vi i Varde nævner slægtsgårde, kan jeg ikke lade være med at nævne de gamle købmandsgårde, hvor slægter for længst er forsvundet fra, men de satte deres stærke præg på Varde. Den Kampmannske Gård, Den Palludanske Gård og Den Schultzske Gård, hvor kong Frederik den Syvende i øvrigt overnattede, da han besøgte Varde. De dominerende bygninger ses stadig i bybilledet, men de er også at se som markante bygningsværker i Varde miniby."

Efter denne fornemme velkomst af borgmester og slægtsgårdsejer Kaj Nielsen aflagde *Carl Martin Christensen* sin beretning, hvor han bl.a. sagde : "Som vanligt mødes vi til årsmøde, når skoven er smukkeste, og når vore afgrøder står på spring til at udnytte den lyse og varme sommer, der ligger foran os.

Det er livsbekræftende, men også overraskende at se med hvilken kraft de spæde planter i mark og have udvikler sig.

Det gælder også ukrudtet.

Vi besøger i år et af vort lands lidt barske egne, hvor vejr og vind er endnu mere integreret i hverdagen end i andre egne.

I december, da vi var på rundtur i området for at planlægge udflugten, så vi ude ved stranden et udstillet hvalskellet fra en af de strandede hvaler fra året før, og da jeg kom hjem om aftenen kunne jeg på TV se, at der var sket endnu en hvalstrandning på Rømø, og i de følgende dage kunne vi følge med i, hvordan 13 hvaler kvaltes på strandene.

Endnu en gang må vi konstatere, at vi mennesker kan gøre meget for at regulere, men naturen er barsk og rå, og lader sig ikke på alle måder regulere.

Konflikten

For en måneds tid siden gik landet pludselig i sort, som følge af, at arbejdsmarkedet havde forkastet mæglingforslaget, og fra fredag til mandag gik livet delvis i stå, og alle danske butikker blev tømt for livsnødvendige fødevarer, primært brød og gær.

Jeg tror, der ligger mange tons gær i de danske køleskabe, der aldrig bliver brugt til det oprindelige formål. Det er et af de mere kuriøse udslag af storkonflikten, men tilbage står, at det moderne samfund er så sårbart på mange områder, at vi må konstatere, at tiden er løbet fra disse store arbejdskampe. I Grunden mærkeligt, at man er parat til en storkonflikt, for at opnå flere fridage, lige netop i en periode med stort behov for arbejdskraft.

Det er en barok situation, når fagbevægelsens leder mister forbindelsen til deres medlemmer, og bliver stemt

FRA UDFLUGTEN: På Blåbjerg står en mindesten for klitinspektør de Thygeson, der ejede Henneberg Ladegård og Damsgård i anden halvdel af 1800-tallet. Foran mindestenen står Ulla og Svend Hansen, som ejede Henneberg Ladegård fra 1951 til 1989 og hvis søn nu sidder som fjerde generation på Henneberg Ladegård.

ned, så skal arbejdsgiversiden have skylden, og man smører ansvaret af på det politiske system, hvorefter man med stor patos bebrejder politikerne, at de gør noget!

Landbruget var ikke direkte involveret i konflikten, men blev inddirekte et offer for den, idet vore stalde allerede efter en uge bugnede af slagteklare dyr.

Særligt slemt var det for kyllingeproducenterne, men også svineproducenterne fik problemer, og selvom der blev givet en række dispensationer, var der mange problemer, og de vil kunne mærkes i staldene i mange uger endnu.

Dette medfører ganske betydelige tab for landbruget, men dermed også for samfundet.

Der vil mange steder i det store Europa være kommet andre produkter på hylderne, der hvor danske varer har manglet, og der skal gøres en fornyet indsats, for at tilbageerobre disse hylder.

Landbrugets fremtid

Jeg har i årets løb deltaget i to debatmøder om landbrugets fremtid.

Den 11. november på Dalum Landbrugsskole, hvor Fynsafdelingen af Slægtsgårdsforeningen i samarbejde med Landboudommen på Fyn, hvor landboretsskulenten i De fynske Landboforeninger og jeg var talere. Det blev et spændende møde med 100 deltagere.

Den 23. april på Lundbæk Landbrugsskole, hvor Himmerlandskredsen af Slægtsgårdsforeningen og landboudommen i Nordjylland var arrangører.

Her deltog Peder Thomsen fra Familiebruget, Hans Bang Hansen fra De danske Landboforeninger, Anders Lejre fra Landboudommen og jeg .

Igen et spændende møde med stor tilslutning, vel 250.

EU

På torsdag har vi afstemning om Amsterdamtraktaten, og det vil være en katastrofe med et nej. Vi har været medlemmer af EF/EU i mere end 25 år, og vi har aldrig haft en seriøs drøftelse af medlemsskabet.

Aktiviteter

Dansk Slægtsgårdsforening fungerer på vanlig og stilfærdig vis, men med en masse aktiviteter i vore lokalkredse.

Det kan man forvise sig om, hvis man følger med i lokalstoffet i "Slægtsgården".

Jeg mener fortsat, at det er i kredsene, man skal have kontakten til vore medlemmer, og der er generelt stor opbakning til de udbudte arrangementer.

Det er ikke tilfældigt, at vi i hovedbestyrelse bruger megen tid på at udveksle erfaringer, og dermed inspirere til nye aktiviteter.

I juli måned deltog Kate og jeg sammen med 40 andre slægtsgårdsfolk i en tur til sagaen Island, og det var et utroligt interessant rejsemål.

Det bekræfter mig i, at vi fortsat på vort beskedne plan skal udbyde rejser, men ikke rejser, der står optrykt i katalogerne fra Larsen og Spies.

Vi lurer på, om det skal blive Færøerne til næste år.

Vi får se om vi er velkomne!

Arkivet og bladet vil andre berette om, men jeg vil gerne understrege, at det er vore to virkelige foreningsaktiver. Bladet fordi der er vort direkte kontakt til vore medlemmer, og arkivet fordi det er her hele vor viden og historie samles og gemmes, men ikke mindst er gjort tilgængelig for alle, der ønsker det.

Fra årsmødet skal der lyde en varm tak til vore medarbejdere for en stor og uegennyttig indsats, såvel i sekretariatet, i redaktionen og på arkivet.

Uden jeres indsats kunne vor forening ikke fungere på det niveau, som den gør.

Lad mig også her bringe en tak til hovedbestyrelsen for et godt og tillidsfuldt samarbejde. Tak for godt samvær, men mest af alt - tak for spændende diskussioner på hovedbestyrelsesmøderne, hvor der udveksles bemærkninger med bid og vid, men altid i respekt for andres mening.

En stor tak til vore lokalbestyrelser for den store og mangfoldige indsats ude i landet.

Æresmedlem

Den 17. april udnævnte vi tidligere næstformand Peder Møller Frifelt til æresmedlem af Dansk Slægtsgårdsforening. Udnævnelsen skete på Møllers 70 års dag. Jeg var desværre forhindret i at foretage udnævnelsen, men måtte overlade det til næstformanden.

Derfor vil jeg gerne her knytte nogle få bemærkninger til udnævnelsen:

Kære Peder Møller Frifelt.

Tak for din mangeårige indsats for vor forening. Tak

FRA UDFLUGTEN: Inspektør Niels Peter Nielsen fortæller om Fiilsøs historie og drift.

for din støtte og tillid som min uundværlige næstformand gennem 9 år, og som aktiv formand for bladudvalget i 15 år.

Når hovedbestyrelsen har besluttet at udnævne dig til æresmedlem, er det i erkendelse af, at du har præget vor gamle forening gennem en menneskealder, været med til at føre foreningen til det næste årtusind, og med dine markante meninger, holdt os alle på den rette kurs.

Derfor er du nu et meget værdigt æresmedlem af Dansk Slægtsgårdsforening.

Tillykke!"

Skal vi udbringe et leve for Dansk Slægtsgårdsforening med særlig adresse til æresmedlemmet."

Efter landsformanden beretning aflagde formand for arkivudvalget Henry Slemming sin beretning og i arkivar Ejgil Overbyes fravær orienterede udvalgsformanden også om arkivet. Han sagde bl.a.:

"Det forløbne år har været særdeles spændende for Dansk Slægtsgårdsarkiv. Først og fremmest bør det oplyses, at alle gårde, nævnt i de almindelige arkivæsker og kapsler, nu er overført til EDB, og efter kontrol af arkivalier i folioformat, er vi nu igang med indførsel af gårdmaterialet.

Den 6. maj 1998 var der foretaget 9.877 indskrivninger og langt hovedparten er foretaget af pensionistægteparret Helga og Helge Sørensen, der er lønnet af legatmidler. Jeg synes, der er god grund til at takke de to EDB-eksperter for det enestående arbejde, som de udfører.

Vedrørende legatmidler har vi i det forløbne år modtaget 32.000 kr. 10.000 kr. fra Aage og Johanne Louis-Hansens fond og 22.000 fra Indenrigsministeriet. Beløbet er brugt til tilkobling til Internettet, til aflønning af familien Sørensen og til køb af rekvisitter til arkivet.

Sidste år var vi imponeret af det Falsterske traktormuseums udstilling vedr. slægtsgårde i Storstrøms Amt. Sammen med museumsdirektør Henrik Vensild har vi drøftet muligheden for en sådan udstilling på Dansk Landbrugsmuseum, der fortæller om slægtsgårde fra hele landet.

Arkivet har været jævnt godt besøgt i årets løb. Som sædvanlig har vi haft besøg af slægtsforskere og folk med lokalhistorisk interesse, men som noget nyt, bør nævnes besøg af et stigende antal pensionistforeninger og heriblandt de mange seniorklubber, der for tiden skyder op overalt i landet."

Derefter gennemgik udvalgsformanden de arkivalier og boggaver, der var tilgået arkivet.

A. C. Vinther Hansen, der er formand for bladudvalget sagde i sin beretning: "I det år, der er gået har slægtsgårdsforeningens blad "Slægtsgården" haft et bredt indhold. Jeg har været gennem de sidste 6 blade, og fundet 13 gårdhistorier, som dækker landet fra Hjørring, gennem Jylland, Fyn og Sjælland til Falster.

Der har været 20 artikler med blandet kulturhistorisk indhold, 3 rejsebeskrivelser. 3 omtaler af bøger, meddelelser fra hovedbestyrelsen og fra kredsene. Det er min private statistik, og den fortæller mig, at bladet har bredde. Bladet er livsnerven i vor forening.

25% af medlemmer deltager i et eller flere arrangementer, men 75% af medlemskredsen opretholder kontakten til foreningen med bladet.

Der er måske nogle, der tænker, kan der blive noget at

skrive om i fremtiden? Til jer vil jeg sige: Ole har en hel del stof på lager, men det skal ikke afholde jer fra at sende netop jeres gård- eller egnshistorie til vor redaktør, for han modtager alt med glæde.

Da jeg gennemgik de 6 blade, var der noget jeg bemærkede, noget der undrede mig. Der manglede rejsebeskrivelser fra de unge, der har modtaget legater fra Jens og Anna Jensens Fond. Det er ganske vist ingen betingelse, men både legatbestyrelsen og redaktøren ser gerne en rapport, for så kan bladets læsere få glæde af beretningerne fra fremmede himmelstrøg."

Formanden for Udvalget for økonomiske og landbrugsmæssige sager *Jens Peter Skov Jensen*, kunne i år berette om, at han havde fået formanden for Dansk Familiebrug til at komme til hovedbestyrelsesmødet i februar, hvor han fortalte om gårdslagtninger, bopælspligt, om sit eget landbrug, der er en slægtsgård og ikke mindst om sit møde med Slægtsgårdsforeningen, da de talte for en enhedsorganisation i landbruget.

Derfor omtalte udvalgsformanden nogle af de problemer, som har optaget ham i årets løb, bl.a. om landbrugsstøtten og forholdene på New Zealand, hvor støtten blev fjernet."

Beretningerne blev taget til efterretning.

Derefter fremlagde kassereren *Inger M. Hansen*, regnskab og budget, som blev godkendt.

Valg

Til hovedbestyrelsen genvalgtes Elsa Christa Bollerup Nielsen, mens Henry Slemming og Knud Høstgaard Møller nyvalgtes. Henry Slemming har i mange år siddet i hovedbestyrelsen som kredsformand, men der er han blevet afløst, så for at han kunne fortsætte sit arbejde for arkivet, måtte han søge en plads på frit valg.

Revisorerne Vagn Mathiesen og Peter Schou Andersen genvalgtes.

Mødesteder

I 1999 samles vi 29. - 30 maj i Sæby i Vendsyssel, og Sjælland Syd indbyder til årsmødet år 2000 og man har planer om Haslev og Hasleveggen.

Eventuelt

Under eventuelt blev landsformanden spurgt om, hvorfor han ikke havde omtalt kvindestormødet, og til det svarede Carl Martin Christensen, at han glædede sig over 2700 landbrugsvenlige kvinder fra hele landet, pludselig havde sat dagsordenen.

Det var blevet tid til eftermiddagskaffen, og så var der en pause før aftenfesten. Nogle kikkede på byen og andre på Miniby, for bymodellen af Varde for godt 100 år siden lå næsten nabo til hotellet.

Aftenfesten

Arrangørerne havde i bedste samarbejde med hotellet sammensat en lækker middag. Der var et sjældent godt band til såvel taffelmusik som danse musik. Ingen kunne med rette have savnet det underholdende indslag, som man i år havde valgt at udelade.

Til gengæld holdt borgmester Kaj Nielsen en festtale, der virkelig var festlig og samtidig sagde noget om egnen og om det at høre til.

Festtalen

Borgmester Kaj Nielsen sagde: "Først vil jeg takke for

invitationen til at deltage ved jeres årsmøde i Varde. Tak for opfordringen til at holde talen her under festmiddagen.

Lad mig dernæst indrømme, at jeg var uvidende om, at der fandtes en sådan forening. Det ved jeg nu, og glæder mig over, at I valgte Varde og Vestjylland til jeres årsmøde.

Med hensyn til talen, så gav den mig anledning til eftertanke. Jeg skulle finde et emne, en lederåd. Oplagt var det, at komme ind på slægtsgårdene og deres betydning for vor kultur og historie, men også den menneskelige side, hvilke skæbner følger eller fulgte i kølvandet.

I mit job får jeg mange forskellige forskelligartede opgaver, det nyder jeg. Men jeg må også indrømme, at jeg ind i mellem bliver mindet om, at det ikke altid føles som om, at det var naturens mening, at mit hoved skulle bruges til det, jeg bruger det til. Så minder jeg mig selv om, at Sokrates, som var den klogeste mand i Athen, tit brugte udtrykket "Det eneste jeg ved er, at jeg ingenting ved.."

Når han så blev stillet overfor en vanskelig opgave, et frækt spørgsmål, så brugte han denne sætning, og så fik han en tænkepause, et pusterum. Man kan sige "tid til eftertanke", men er eftertanke og sindighed ikke det samme?

I politik har jeg ofte brug for eftertanke. En af mine venner sagde engang til mig: "Lad vær med at hidse dig op, brug din medfødte vestjyske sindighed!"

I ordbogen er sindighed ikke et selvstændigt ord, det kan være tungsindig, letsindig, besindig og afsindig, men hvad har det at gøre med danske slægtsgårde?

Umiddelbart ingenting, men det gav mig dog en idé - en forbindelse.

I Gustav Wiedes fortælling "Livsens Ondskab" som de fleste vist har set i TV, er der mange herlige skikkelser, bl.a. Emanuel Thomsen, "Tummelumsen". 19 år gammel måtte han med moderen, Karen Thomsen, forlade gården, som blev sat på auktion efter faderens død. Emanuel har hele tiden boet hjemme på gården, og har aldrig to dage i træk været borte hjemmefra. Den fædrende gård står ham derfor konstant i hovedet, og han bliver med tiden mere og mere besat af tanken om at købe gården tilbage. Så besat, at han bliver tungsindig - i sin tungsindsighed bliver han fristet til letsindighed.

I en af Emanuels "åbenbaringer" viser hans far sig for ham. Han står med en tavle, der med lysende hvid skrift viser tallene : 23811. Senere finder han et lotteristed, der ligger Larslejsstræde 23, kontortid fra 8-11, altså 23-8-11. Så er han sikker. Han vil vinde, hvilket vil gøre ham i stand til at købe gården tilbage.

Heldet tilsmiler ham, måske den eneste gang i livet. Så det var ikke så underligt, at han mistede *besindelsen* og bliver afsindig af glæde, da hans lod blev udtrukket, og han får mulighed for at vende tilbage til "den fædrende gård". Han vendte tilbage - katten "knurs" kunne betrede den fædrende jord. Lykken var gjort, eller var den?

Lykken var ikke gjort for Tummelumsen, og lykken er ikke gjort for alle, der af den ene eller anden årsag har overtaget en slægtsgård. For at bruge Tummelumsens ord til toldkontrollør Knagsted: "Man burde vist aldrig have alle sine ønsker opfyldt i denne verden!" Med overtagelsen af slægtsgården følger mange forpligtelser. Før i tiden fulgte forældrene tit med på aftægt.

Det kunne selvfølgelig have mange fordele, men gad vide om den "nye kone" i huset altid følte, at hun fik det familieliv, som hun havde drømt om?

Ved at læse jeres vedtægter har jeg opdaget, at den gård vi har, også kan betegnes som en slægtsgård. For mig har det nærmest været en gave, at få lov til at føre traditionen og historien videre. Det glæder os, at vort hjem er rammen og samlingspunktet for vor familie.

Rummene, væggene, haven og træerne viser mig billeder fra min barndom, om ting og oplevelser jeg har haft, en atmosfære og nogle minder jeg ikke kunne finde andre steder.

Vi har selvfølgelig et ønske om, at én af vore tre drenge vil føre gården videre i vor slægts eje, men vi er også realistiske nok til at indse, at den strukturudvikling, der sker i landbruget, ja den gør, at chancerne er små. Men jeg har det som Tummelumsen: "Når man en gang har været så lykkelig at tilbringe sine barndomsår på et sådant sted, og i ungdommens vår vænnet sine øren til vandets frydefulde rislen og hjulets dønning og kværnstenenes malen, da vil man stedse i sin manddoms tunge timer længes tilbage dertil. - Særlig da, ønsker man at ens børn må få de samme oplevelser."

Nok om slægtsgårde og Livsens Ondskab i Gustav Wieds verden og fortælling.

Årstiden, farverne, fuglenes sang, kreaturerens gullen i det grønne græs, gør at det er svært at komme i dårligt humør. Det er ellers det vi er bedst til som danskere. Tænk på hvor megen tid, papir og ressourcer der bliver brugt på, at vi skal bilde hinanden ind, at samfundet er inde i en dårlig cirkel.

Er sandheden ikke, at vi aldrig har haft det bedre?

Jo, selvfølgelig er det sandheden! hvem ville tilbage til de gode gamle dage? Nej vel - men "de gode gamle dage" er jo et udtryk for, at vi husker de gode oplevelser bedst. Man skal tage det bedste fra fortiden med ind i fremtiden.

Sidst på vinteren fik jeg til opgave, at fortælle en flok sigøjnere fra det tidligere Jugoslavien om Varde. De stillede mig mange spørgsmål og jeg stillede dem nogle, bl.a. spurgte jeg: "hvorfor har I valgt Danmark?"

Svaret kom prompte: "Danmark er verdens bedste land!"

Vi må ikke som danskere komme dertil, at andre skal fortælle os det, og det irriterer mig mest, at vi i vores evige jagt på noget, der er bedre, ikke kan, vil eller tør indrømme, at vi i bund og grund har det godt.

Den netop afsluttede konflikt afspejlede for alvor den egoistiske dansker. Børnefamilierne og dyrevelfærd har præget vore aviser og medier, selv statsministeren har vist interesse for omtalte emner, men under konflikten så vi alvoren i det hele. Børnene blev i børnehaverne, da konfliktramte forældre ellers havde mulighed for omsorg. Regeringsindgrebet resulterede i flere omsorgsdage - til hvad?

Dyrevelfærd, etikken, svinene og kyllingerne tabte og blev ofre. Hold op med at bruge vækstfremmer i foder og luk svinene ud. Helt usagligt og usmageligt blev det, da SID's formand foreslog, at man bare kunne give 5 kr. til Kræftens Bekæmpelse, så skulle kyllingerne nok blive slagtet!!

Hvor var dyrenes såkaldte venner, da der var brug for dem?

Vi har brug for, og vi skal have politisk mod til, at føre nogle holdningsdebatter, debatter som tager udsping i, at vi mener det alvorligt, når vi siger, at vi skal gøre

FRA UDFLUGTEN: Elsa Christa Bollerup Nielsen fortæller om sit hjem, og Carl Martin Christensen holder megafonen.

Forpagter Jens Christian Skrumsager Nielsen er 4. generation på Skrumsager Hovedgård og han ses sammen med Susanne Lauritzen og deres børn Christian og Marie Skrumsager Lauritzen.

mere for de svage på bekostning af de stærke. Men først og fremmest må flere have mod til at indrømme, og sige højt, at vi har det godt, og bor i et land, hvor de fleste kan få hjælp, hvis de ønsker det.

Vi har brug for humørsprederne i hverdagen, så vi ikke glemmer at leve livet, livet må ikke blive et billede af en PC-skærm.

Karen Blixen sagde engang: "Den der ønsker at leve livet om, har slet ikke levet!"

Hun har ret, men det kræver mod, vilje og evnen til at se og glædes over det daglige. Det har de fleste heldigvis.

Gustav Wied havde det med at ironisere over de fleste skikkelser i Livsens Ondskab, men gad vide om han ikke havde lidt medlidenhed med Emanuel Thomsen?

Emanuel Thomsens krampagtige forhold til "Den fædrende gård" opfatter jeg som tragikomisk, og det kan jeg godt underholdes og glædes over.

Dansk Slægtsgårdsforenings forhold og arbejdet for at bevare de fædrende gårde og deres historie og kultur, kan jeg også glædes over, omend på en anden baggrund end i Livsens Ondskab.

Skal vi udbringe et fælles skål for jeres arbejde og

fremtid, og for de danske slægtsgårde. En skål for dansk landbrugs fremtid. Og endelig en skål for de daglige glæder."

Udflugten

Årsmødeudflugten var en meget veltilrettelagt og interessant tur i det vestjyske. Fhv. museumsleder Søren Mandøe, Ølgod stod for tilrettelæggelsen sammen med den lokale kreds.

Dagen begyndte i Ål kirke, hvor sognepræst Anna Grethe Christensen elegant forenede fromessen med orientering om kirken og dens helt specielle motiver i kalkmalerierne.

Fra kirken kørte vi gennem det militære øvelsesareal ved Oksbøl og kom til Fiilsø gods, hvor inspektør Niels Peter Nielsen tog imod.

Det var en ganske særlig dag, vi kom på, for aftenen før, havde familierne bag Fiilsø A/S fejret 150 året for erhvervelsen af Henne Møllegård og Fiilsø.

Om to år kan de fejre 100 år for aktieselskabet.

Efter velkomst og orientering blev vi ført gennem godsets marker med de mange og lange kartoffelrækker.

Turen fortsatte nord på til Blåbjerg og videre til Kjærs Hotel i Nr. Nebel, hvor middagen ventede. Og det tjener til hotellets ære, at arrangementer blev afviklet så elegant, at vi havde tid til at nyde maden.

Derefter kom vi til Nymindegab, hvor Søren Mandøe orienterede om Ringkøbing Fjords udløb til forskellige tider.

Dagen sluttede med besøg på slægtsgården Skrumager Hovedgård hos Elsa Christa og Bent Nielsen. Her orienterede fruene om sit hjemts historie og der blev lejlighed til at se det smukke hjem, før end vi sluttede af med en øl eller vand i haven, så landsformanden kunne takke af for i år og ønske på gensyn i Vendsyssel.

OGN.

Æresmedlem

Den 17. april 1998 fik Dansk Slægtsgårdsforening et æresmedlem, idet hovedbestyrelsen havde besluttet, at den tidligere næstformand Peder Møller Frifelt skulle udnævnes til æresmedlem på sin 70 årsdag. Det skete ved receptionen i hjemmet på Lindegård, hvor Slægtsgårdsforeningens næstformand A. C. Winther Hansen bl.a. sagde :

"Jeg husker det første hovedbestyrelsesmøde, som jeg deltog i. Du var den første, der kom hen og bød mig velkommen. Det gav varme.

Når jeg møder nye mennesker har jeg det sådan, at jeg prøver at danne mig en mening om, hvordan de er som person.

Jeg vil betro dig her i dag, at min førstegangsbetømmelse af dig, var ikke helt ved siden af!

Jeg har gennem årene lært dig at kende som en meget reel, rolig og venlig person, med en dejlig og ægte jysk lune, der gør, at det er skønt, at være i dit selskab.

Derudover har jeg også oplevet den fremsynethed og dømmekraft, som du har haft om ting, der ville blive aktuelle fremover både i vor forening og i vort erhverv.

Jeg har mange gange tænkt, nu har han da skudt over målet, men nej! Din vurdering viste sig at være fakta, som vi andre måtte tage til efterretning.

Jeg ved, at Kate og Carl Martin Christensen havde glædet sig meget til at skulle have været her i dag, men på grund af indtrufne omstændigheder, blev det ikke muligt.

Derfor blev det mig, der her i dag fik den store glæde, på Dansk Slægtsgårdsforenings vegne at udnævne dig til æresmedlem af dansk Slægtsgårdsforening.

Du har været en af vor forenings markante personligheder, siden du i 1973 trådte ind i hovedbestyrelsen efter din far, og helt frem til 1996 lagde du et stort arbejde i Slægtsgårdsforeningen. Du har været med

Inger og Peder Møller Frifelt i haven til Lindegård sammen med Slægtsgårdsforeningens næstformand A. C. Winther Hansen.

til at skabe ro i vor forening, netop den ro, der er så nødvendig for, at der kan være et konstruktivt foreningsarbejde."

Derefter overrakte et diplom som det synlige bevis på værdigheden.

Redaktøren fremlagde derefter et særtryk af Slægtsgården, hvor der var samlet en halv snes artikler, som det nyudnævnte æresmedlem havde skrevet i sine år som medlem af Dansk Slægtsgårdsforenings hovedbestyrelse.

Ernst Plagborg, formand for Dansk Slægtsgårdsforening i Ribe Amt, takkede fødselaren for indsatsen i den lokale kreds og ikke mindst for arbejdet med tilrettelæggelsen af årsmødet 1998 i Varde.

Plagborg fremhævede også Peder Møller Frifelts evne til at vurdere, hvad der rører sig.

OGN.

Bøgebjerggård

Matr. nr. 10 af Rødstofte by, Øster Egesborg sogn, Bårse herred, Præstø Amt.

Af gårdejer Olav Foged Olsen, Bøgebjerggård.

Gamle kort kan være gode kilder til at kaste lys over mange af de sted- og gårdsnavne, som der trods moderne adresseskrivning stadig værnes om.

Således også med Bøgebjerggård.

På et sognekort fra 1774 (før udskiftningen) står Store og Lille Bøgebjerg markeret på det areal, hvorpå gården nu ligger. Et andet kort fra 1804 viser den planlagte fordeling af jorden, men viser samtidig gårdens gamle beliggenhed i landsbyen.

Kortet viser også den hovsti, som ved gårdens nordlige skel (Govlegrøften, dvs. væltegrøften) skulle lette vejen til herregården Lilliendal for bønderne, når de skulle udføre hoveri, fortalte min oldefar Hemming Olsen.

Bøgebjerggård (gård nr. 10) blev sammen med gårdene 11 og 12 flyttet en km syd for Rødstofte, ud på den magre Kohavejord og blev derfor kompenseret med et større jordtilliggende end de øvrige gårde i Rødstofte med deres 36 tdr. land

Bøgebjerggård fik 54 tdr. land, gård nr. 11 fik 51 tdr. land og nr. 12 fik 44 tdr. land.

Gårdene var fæstegårde under Lilliendal, der tidligere hed Skuderup.

Det var gårdfæster Lars Olsen, som flyttede ud på gård 10, men det at flytte væk fra fællesskabets tryghed var en alvorlig sag. Man kunne ikke sikre sig nok mod uheld og troldtøj, og der var en km til Trollebjerget, så derfor blev der i stuehuset nedgravet et hestehoved, og det var ikke bare et gammelt selvdødt øg, nej kraniet bærer tydelige mærker af det aflivende slag.

Det er en skik, som kan føres tilbage til jernalderen, men som åbenbart har været brugt side om side med kristendommen. Hestehovedet kom for dagens lys, da der i 1964 blev lavet korngrav i laden. Her lå stuehuset nemlig indtil hele gården nedbrændte en sommerdag i 1861.

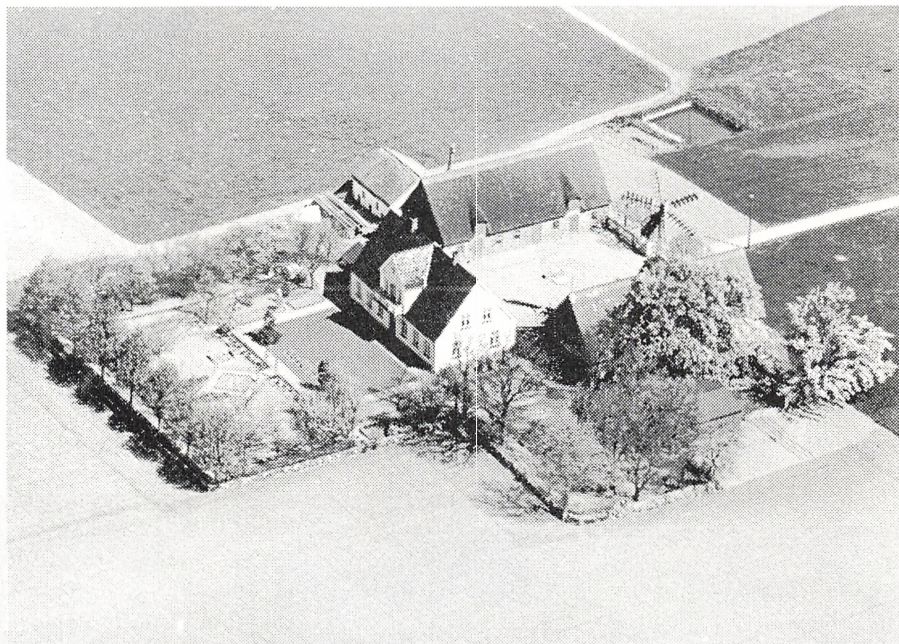
Brandårsagen skyldtes gløder i den aske, som tjene-stepigen havde smidt på møddingen. Tæt op af stuehuset stod et stort pæretræ, men trods denne udsatte placering klarede det branden. Oktoberstormen i 1967 nedlagde dog den gamle kæmpe.

Det var en firelænget bindingsværksgård, som

Bøgebjerggård sidst i 1930'erne.

Det store træ, som ses inder vindmøllen er pæretræet som klarede branden i 1861.

Træet yderst til højre er også et pæretræ. Pærerne bærer det lidet appetitvækkende navn "Fårelorte".

Bøgebjerggård 1998.

Træet længst til venstre er det bøgetræ, som

Olav Foged Olsens oldemoder plantede i 1895.

Træet lige til venstre for

1. elmast er et egetræ,

som er ca. 200 år gammelt,

altså fra den tid, da gården blev flyttet ud .

brændte, men den blev opført af Lilliendal som tre-længet. Stuehuset i bindingsværk og to udlænger i kampesten.

En oldtidskværnsten er medgået i byggeriet, og vidner i dag om, at genbrugstanken ikke er et nutidigt fænomen.

I 1845 stod Niels Olsen anført som fæster af gård nr. 10, og da han døde, blev enken Margrethe Bjørn gift med Hans Rasmussen, som var søn af fæsteren på gård nr. 12. Margrethe Bjørn kom forøvrigt fra gård nr. 11.

Det er uvist, om det er Hans Rasmussen eller hans søn Niels Hansen, som frikøbte gården, men i Niels Hansens tid blev der frasolgt 16 tdr. land til gård nr. 15 (Knudsvængegård) og 11 tdr. land til husmandsstedet nr. 28 (Saxhave).

I 1895 købte min oldefar Hemming Olsen Bøgebjerggård. Hemming Olsen var uddannet væver og bevarede olmerdug og kornsække vidner endnu om hans kunnen. I sine unge dage måtte han supplere indtægten fra vævningen med at grave dræningsgrøfter til det formidable beløb af 25 øre om dagen.

Han var gift med Maren Sørensen, datter af Søren Rasmussen, kaldet Søren Hjulmand, Knudsvængegård, beliggende 600 m syd for Bøgebjerggård.

Søren Hjulmand lavede også møbler, af hvilke flere endnu er i slægtens eje.

Da Maren Sørensen skulle flytte til Bøgebjerggård gik hun over til den nærliggende Troldebjergskov, gravede et lille bøgetræ op, og bar det i sit forklæde til sit nye hjem og plantede det i havegården.

Af skødet fremgår det bl.a. at : Al stængetræ medfølger i handlen.

I 1908 overtog min farfar Kristen Olsen gården. Han blev samme år gift med Karen Rasmussen fra Skovmarksgård i Lekkende. I 1926 byggede han nyt stuehus, da væggene i stuehuset fra 1861 begyndte at falde ud i haven.

Det må have været gode tider for landbruget, for året før havde han købt bil, ifølge købekontrakten var det en Ford Touring SS med standardudstyr til 2.950 kr, men så blev kontrakten også påsat stempelmærker for 490,60 kr.

Min far Harald Olsen forpagtede i 1944 gården, og der blev indrettet aftægtsbolig på 33 kvm. Også dette skifte var begrundet i indgåelse af ægteskab. Det var med Agnethe Foged Hansen fra Fogedgården i Vestenbæk.

Fra udgravningen af jernalderboplads i 1992, som frembragte syv kvindeskeletter. Mændene blev gravlagt ca. 400 m nordligere. Friskolen Øster Egesborg ser på udgravningen.

Et lille udsnit af oldsager fundet på gårdens marker.

En af stedets tidligere kvindelige beboere. Bemærk at liget er anbragt i fosterstilling. Udgravet i 1992.

Fogedgården har været i slægtens besiddelse siden 1805.

I 1952 købte mine forældre Bøgebjerggård.

I 1964 købte min far Knudsvængegård på 17 ha og ved mageskifte med daværende ejer af Saxhave kom jorden til at ligge op til Bøgebjerggård. Produktionen af mælk og grise blev sat væsentlig i vejret.

Ved Knudsvængegårds privatvej lå ved århundredets begyndelse et lille hus eller rønne med det prangende navn "Kongehuset". Ifølge min farmor skyldtes navnet følgende :En mandlig beboer led trods stedets fugtige beliggenhed af en ubændig tørst. Denne "lidelse" havde han tilfælles med en beboer af en lignende rønne i Ørslev Mose. Efter en nat med ihærdig behandling af "lidelsen" tog de afsked med hinanden med skulderklap og store omfavnelser "ligesom en konge og en kejser", hvilket herefter blev benævnelsen for de respektive personer og deres "residenser".

I 1970 fik jeg tilbudt at købe Saxhave med 9 ha jord, og dermed var den frasolgte jord igen med i gårdens drift.

Sammen med min forlovede Birgitte Skytte Christensen fra Korinth, gik vi i gang med en tiltrængt renovering af Saxhaves bygninger, der grundet deres antal havde givet ejendommen navnet "Den lille Landsby". Vi rev seks længer eller tilbygninger ned. Saxhave er som den eneste ejendom på vejen anført med bygninger på kortet fra 1804.

Vi blev gift i 1972, men først i 1976 købte vi Bøgebjerggård. Mine forældre flyttede på Knudsvængegård,

som dermed efter 43 års forløb atter beboes af familien.

1. marts 1978 forpagtede vi min mors fødehjem Fogedgården på 24 ha. 1. oktober 1978 frasolgtes bygningerne til Saxhave, idet vi samme dag overtog Ravnegård, gård nr. 7 i Rødstofte, på 21,5 ha. incl. Kattebjerg, der er en 63 m høj smeltevandsbakke aflejret i indlandsisen for 13 - 14.000 år siden.

Kattebjerg er ved navn afsat på sognekortet fra 1774. Gårde og huse i Rødstofte havde ret til at hente grus i bakken indenfor et nærmere fastsat område. I forbindelse med bygningen af sydmotorvejen i 1980-1985, var flere interesserede i at bortgrave bakken til brug for motorvejen, og det var fristende med den ca. 1/2 mio kr. der kunne sælges grus for.

Det var en mærkelig fornemmelse pludselig at have "magt" til at fjerne Kattebjerg - et flot istidsmonument i det sydsjællandske landskab.

Ganske vist var der kun 40% tilbage af bakken, men vi modstod fristelsen og sagde nej tak. Det har ved mange lejligheder været en beslutning, som har hjulpet os i diskussioner med andre befolkningsgrupper om landbrugets rolle som naturforvaltere.

En gruppe botanikere fandt i 1993 ca. 70 forskellige planter på bakken.

Vest for Kattebjerg udgravede Sydsjællands Museum i 1983 to jernalderhuse. Det er sikkert disse huses beboere, som var fremkommet som skeletter ved tidligere grusgravninger.

Sydsjællands Museum havde allerede i 1980 lavet en udgravning nord for Kattebjerg. Man forventede at finde en stenkistegrav, men det viste sig imidlertid at være et vandindvindingsanlæg med ris nedsat for enden af stenkisten og herefter en nedgravet trætønde til opsamling af vand. Da Ravnegård inden udflytningen lå tæt ved denne stenkiste, er der sikkert en forbindelse hertil.

I 1983 blev vores ældste barn - Jakob - på vej til skole påkørt og dræbt. Der skal ikke her redegøres for, hvor voldsomt det påvirkede hele familien, blot skal det anføres, at vi gradvis ændrede normer og mål.

Tilværelsen fik en anden dimension! Bl.a. derfor blev besætningen solgt i 1986 samt bygningerne til Ravnegård.

I 1990 fik vi tilbudt at købe endnu en nabogård, den nord for liggende gård nr. 5 : Adamsgård på 20 ha. Navnet kan henføres til Hans Adamsen, som på kortet fra 1804 står anført som fæster.

Også her blev bygningerne frasolgt efter sammenlægning af jordene.

Gården drives nu udelukkende med planteavl, hvilket giver større mulighed for at udbytte de tilførte næringsstoffer optimalt. Det "grønne" regnskab for 1997 viste et N tab på kun 12 kg pr. ha.

Markplanen for 1998 er :

18 ha vårbyg

12 ha ærter

7 ha rødsvingel

39 ha vinterhvede

19 ha fabriksroer

4 ha brak.

3 ha henligger som vandhuller, beplantning, vej, gårdsplads, have m.v.

Mange oldtidsfund vidner om stor aktivitet gennem

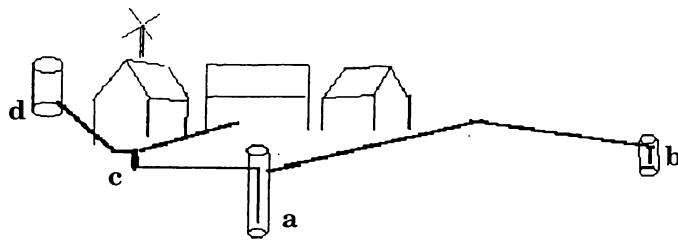
tiderne. Kværnsten, slibesten, flinteøkser, stridsøkser, båt køller, skålsten, 2 udgravede begravelsespladser på Store og Lille Bøgebjerg, grubeopfyldning fra broncealderen ved Knudsvænge o.s.v.

Også fra jordens ældre tider er der fundet talrige spor. Sandsten med bølgeslagsmærker, forstenede blæksprutter (orthoveratiter), forstenede træ, koraller, muslinger, snegle samt lava, diverse konglomerater og porfyrrer.

Med ønsket om en god sommer og en fremtid med en mere positiv mediebevågenhed om dansk landbrug og landmandsfamilien sendes en hilsen til Slægtsgårdsforeningens medlemmer.

Gitte og Olav Foged Olsen.

Bøgebjerggårds vandforsyning:

a: Brønd i gårdsplads 7 m dyb sat i mursten og oprindelig med vandpost af træ senere jernhåndpumpe. Vandstand ca. 3 m, men meget ustabil. Min farfar lagde derfor i 1920 en 3/4" galvaniseret ledning til

b: kilde i marken ca. 200 m væk, hvor der var sat en cementstensbrønd. På grund af den store vandmængde i jorden kunne den kun blive 1,5 m dyb. Det var nødvendigt at dræne fra kilden, for at den ikke skulle løbe over. Vandstand 1 m og 1/2 m under jordoverfladen.

En vingepumpe kunne fylde ledningen til brønden i gården, og ved hjælp af hævertsystemet kunne 3 - 4 m vand fyldes i brønd a.

Da ledningen var nedgravet over en bakke, var det en handling, som skulle gentages hver gang vandstanden i brønd a var for lav.

Det blev kaldt "at sætte vand hjem", og det var en almindelig og hyggelig aftenbeskæftigelse to gange om ugen i sommertiden.

Da min oldefar i 1895 købte Bøgebjerggård prøvede han en gang at stikke piskeskafte ned i jorden ved kilden, og da han trak pisken op igen sprang en lille vandståle. I området ved kilden er i tidens løb fundet mange stenøkser, hestetænder samt en kværnsten. Har det været en offerplads? 70 m nord for er fundet en begravelsesplads fra jernalderen.

Kilden leverer stadig gårdens vand.

c: 2" dobbeltvirkende stempelpumpe trukket af vindmølle på taget etableredes i 1934. Siden 1947 trukket af elmotor.

d: 3 m vandbeholder af cement bygget på bakken bag gården ca. 100 m væk. Brugt indtil 1963. Vandbeholderen blev placeret så højt at vandet kunne føres til 1.sal i stuehuset.

(Læs også : Olav Foged Olsens efterlysning af vandforsyning side 15).

NYT FRA KREDSENE

FYNSKREDSEN

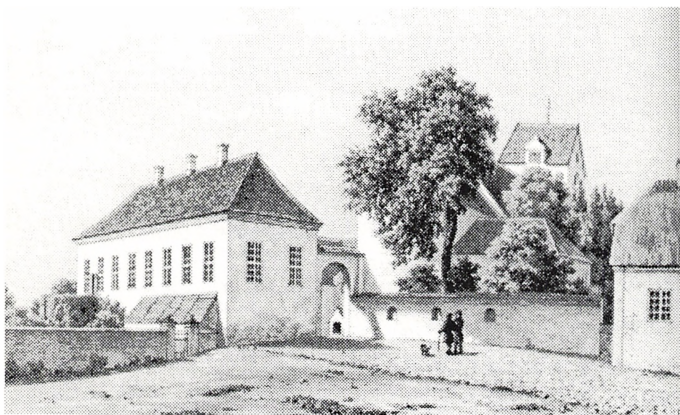
Kredsen har afholdt møde den 24. marts på Nordfyns Landbocenter. Der var foredrag af godsejer Chr. N. B. Ulrich, Skjoldemose. Han havde kaldt sit emne "Fra Sydfyn over Curacao til Axelborg". Det var en spændende og interessant beskrivelse.

Efter kaffen var der en kort generalforsamling, hvor formanden, Poul Mahler, gennemgik foreningens aktiviteter i årets løb. Derefter var der valg til bestyrelsen. På valg var Poul Mahler, Karen Margrethe Christoffersen og H. P. Aagaard Andersen.

Poul Mahler og Karen Margrethe Christoffersen blev genvalgte. H. P. Aagaard Andersen ønskede ikke genvalg, og i stedet for valgtes Hans Aage Rasmussen, Nørregård, Nørregårdsvej 27, Ølsted, 5672 Broby.

Den 25. juni afvikles sommerudflugten til Ærø, som blev omtalt i nr. 333.

Mogens Andersen.

MIDTJYSK KREDS

Lørdag, den 4. juli indbydes til halvdags til Ørslev Kloster og Ørslev Hovedgård ved Højslev.

Vi samles kl. 13.30 og refugieleder Tove Borre vil forevise kirken og det tidligere kloster. Derefter vil landboforeningsformand, gårdejer Jørgen Elgaard Petersen vise os hovedgården. Dagens slutter med kaffe og generalforsamling.

E. Overby.

HADERSLEVKREDSEN

Sommerudflugt afholdes 9. juli, hvor vi samles kl. 19.00 ved Gram lergrav. Derefter rundvisning i Gram Slots-park med afslutning på "Den gamle Kro" i Gram.

VEJLE AMT

Heldagstur den 25. juli til Gammel Estrup med Dansk Slægtsgårdsarkiv, Jysk Herregårdsmuseum og Dansk Landbrugsmuseum,

SJÆLLAND SYD

Den 2. juni afviklede kredsen sin halvdagstur i egnen omkring Fakse med 120 deltagere.

Dagen begyndte på gården Skovlund hos Ruth og Arne Jørgensen. Skovlund har været fæstegård under baroni Gavnø, og efter den var overgået til selveje blev den i 1884 solgt til Rohlte sogneråd, der indrettede fattiggård på gården.

Stuehuset blev bygget til fattiggården. Det måler 24 x 10 m. I hver gavl var en indgang, og en lang gang gennem huset, hvorfra der var adgang til stuerne. På loftet var 7 værelser til forældreløse børn.

Det gamle stuehus blev brugt til bolig for tre familier og så var der en arrest på gården. Der var kakkelovn i hvert rum, og fattiglemmerne var med til at passe gårdens 23 ha.

Fattiggården blev i 1935 afløst af alderdomshjemmet i Rohlte. Samme år købte Kirsten og Emil Petersen gården, som de straks gav navnet Skovlund.

De nye ejere drev pensionat. I 1946 solgte de til Kirsten og Johannes Hansen, som havde sommergæster.

I 1971 købte Ruth og Arne Jørgensen Skovlund med 23 ha. Nu er der 76 ha agerjord og lidt skov. Der er en sobesætning på gården og smågrisene sælges. Tidligere fededes grisene op, men da bygningerne til den gård, hvor slagtesvinstalden var, blev solgt fra, forenkledes driften.

Arne Jørgensen er medlem af Østlige øers svineudvalg, og har i den forbindelse lige været i England for at se på svineproduktion, og om dette kunne han bemærke :

Englænderne forlanger fritgående søer i farestierne, men deres omsorg for slagtesvinene er meget ringe. Man må ikke klippe haler, men svinene må gerne gå med betændte haler efter halebid. Som Arne Jørgensen sagde: Vi vil hellere, at grisene får en kort smerte end en lang smerte.

I England har man ikke samonella. Ikke fordi det ikke findes, men man tager ikke prøver af svinene!

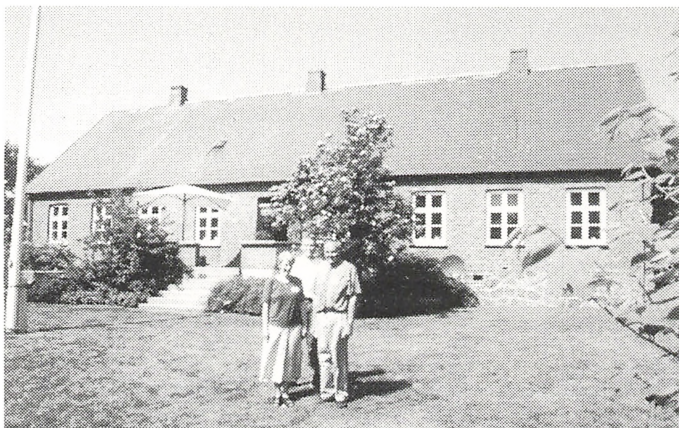
Arne Jørgensen har en fortid i Landboungdommen og er nu i Landboforeningens bestyrelse, og der har jævnligt været udvekslingsbesøg af unge mennesker fra hele verden, og tre gange har Ruth og Arne Jørgensen været til bryllup i udlandet.

Ruth og Arne Jørgensen har to sønner, den ene er på Næsgård, og den yngste, Jens, har netop afsluttet værnepligten og skal nu til at tage en skovuddannelse.

De mange fremmødte fortsatte udflugten til Øster Egede kirke, hvor menighedsrådsformand Johan Weber fortalte om den igangværende istandsættelse.

Kirken var indtil 1995 ejet af herregården Jomfruens Egede, men efter statens overtagelse har den fået en gennemgribende istandsættelse.

Dagen sluttede på herregården Lystrup, hvor grevinde Helle Moltke og inspektør Hansen tog imod og fortalte om godsets historie og drift. Efter en rundgang i

Ruth, Jens og Arne Jørgensen foran stuehuset til Skovlund.

renaissanceslottet fra 1579, som er bolig for familien, var der lejlighed til en tur i parken og derefter kunne man spise den medbragte mad, og se frem til friluftsspillet "Landmandsliv" som opførtes i Lystrup Park.

Den 17. juli indbyder kredsen til sin anden sommerudflugt, der går til godset Oremandsgård, hvor godsejer Daniel Hage fortæller om godsets historie og om driften.

Gl. Oremandsgård drives økologisk og Ny Oremandsgård vil i løbet af få år blive omlagt til økologisk landbrug.

Derefter besøges Lundemosegård, hvor proprietær Reinhardt Stoltze fortæller om gårdens historie og junior redegør for driften.

OGN.

HIMMERLANDSKREDSSEN

Den 23. april var Himmerlandskredsen og Ålborg Amts Landoungdom arrangør af et møde om fremtidens landbrug. (Se referatet side 14).

Den 19. maj havde kredsen indbudt til gårdbesøg og efterfølgende generalforsamling.

Vi mødtes på Hvanstrup Hovedgård ved Farsø. I havestuen bød Ingeborg og Frantz Wetsche velkommen til de 45 fremdte. Frantz Wetsche fortalte om slægten, gården og driften, som fremover bliver økologisk.

Der er opført en ny løsdriftstald til 120 køer, alle gårdens tyrekalve bliver fremover lavet til stude og opfedet. Gårdens areal er på 275 ha.

Fra 1. januar begyndte et generatonsskifte, idet sønnen Torsten Wetsche, der er uddannet agronom, indgik i et I/S sammen med sine forældre.

Efter at have set den dejlige, gamle hovedbygning med mange antikke møbler, gik vi rundt på gården, og især den nye stald have stor bevågenhed.

Efter gårdbesøget samledes vi på Hotel Farsø. Her blev generalforsamlingen afviklet med genvalg af Niels Holger Fisker og A. C. Winther Hansen. Niels Juel Jensen og Kresten Gade ønskede ikke genvalg. Nyvalgte blev Poul K. Poulsen, Nedergård, Giver og Thomas Westenholz, Refnæs, Kongerslev.

Aftenen sluttede med at H. O. A. Kjeldsen, Lerckenfeldt fortalte om sit liv. Han kom i boghandlerlære, var en tid i flyvevåbenet, blev landmand og opnåede alle toposter for danske, europæiske og globale landmænd. Det var meget spændende at lytte til.

I dag er Kjeldsen borgmester i Farsø kommune, men "frem for alt er jeg dansk bonde!" sluttede Kjeldsen.

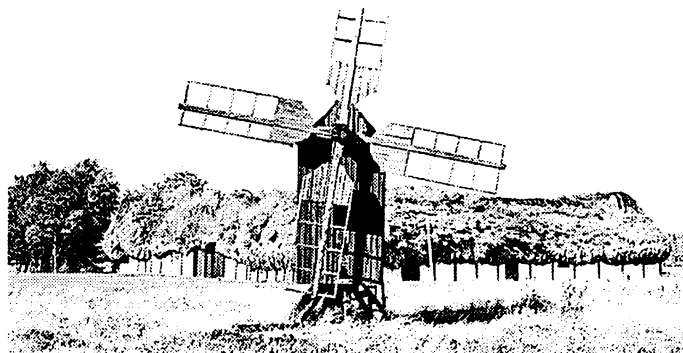
Slægtsgårdskredsen arrangerer Læsøtur lørdag den 25. juli. Turen bliver en endagstur med afgang fra Frederikshavn kl. 9.00. Der drikkes morgenkaffe på færgen, og når vi kommer til Læsø kl. 10.30 holder en af øens busser og venter på os.

Chaufføren er stedkendt og vil vise os alle de ting øen er berømt for. Frokost kl. 13.30 med en prægtig buffet. Kl. 19.00 forlader vi Læsø og middagen serveres på færgen.

Turen koster 350 kr. pr. deltager og for det beløb får man sejltur, bustur, morgenmad, frokost, middag samt entreen til Læsøgården (museum).

Tilmelding tlf. 98 35 16 03 (mellem 8 - 10) senest den 1. juli, da det er højsæson for turismen på Læsø.

A. C. Winther Hansen.

Gård og Stubmølle.

NORDSJÆLLANDSKREDSSEN

Kredsen afholder udflugt fredag, den 10. juli. Vi mødes kl. 13.00 på Æbelholt Klosters museum, Æbelholtvang 1, 3400 Hillerød.

Kl. 14.30 drikkes eftermiddagskaffe på Ellegårdens restaurant. Derfra kører vi til Sophienborg, hvor vi ser husmandsstedet, som er opført efter brand.

Turen fortsætter til Frederiksborg Slotshave med kaskaderne, og dagen afsluttes med middag på Slotsherrens Kro.

Vagn Marthiesen.

Velkommen til nye medlemmer:

Gårdejere
Hanne og Tonny Rasmussen
»Fjeldholm«
Gjerrild Nordstrand
Fjeldholmvej 11
8500 Grenaa

Konsulent
Jørgen Poulsgaard Jørgensen
Limdholtvej 1, Tvis
7500 Holstebro

Gårdejere
Inger Marie og Kristian
Gadegaard Jakobsen
»Ll. Gadegaard«
Gadegaardsvej 3, Hanning
6900 Skjern

Gårdejer
Hans Christian Tylvad
Søndergaard
»Skaarupgaard«
Skårupgårdsvej 8, Hanning
6900 Skjern

Gårdejere
Lis Buchholtz og Ernst
Østergaard
»Aarupgaard«
Sæddingvej 5, Hanning
6900 Skjern

Gårdejer
Thue Chr. Kirkegaard Madsen
»Kirkegaard«
Videvangsvej 1, Nr. Vium
6920 Videbæk

Ulla Byriel
Gårdejer Chr. Kloppenborg-
Skrumsager
Skomagergade 30
6093 Sjølund

Gårdejere
Mona og Erik Hansen
»Frydenlund«
Tressebøllevvej 11
5953 Tranekær

Gårdejere
Birgit og Orla Kastrup
Kristensen
»Binderupgaard«
Binderupvej 51, St. Binderup
9600 Aars

Gårdejere
Minna og Poul Olesen
»Høgstedgaard«
Svenstrupvej 54
9760 Vraa

Gårdejere
Else og Vagn Jørgensen
»Ny Mølle«
Nymøllevvej 8, Højmark
6950 Ringkøbing

Gårdejere
Gitte og Per Grønbæk
»Sandholm«
Jordrupvej 41, Vraa
6064 Jordrup

Gårdejere
Ruth og Arne Jørgensen
»Skovlund«
Dyssevej 21, Orup
4640 Fakse

FREMTIDENS LANDBRUG

Referat fra debatmøde ved Ejgil Overby.

Torsdag, den 23. april blev der afholdt møde om "fremtidens landbrug - ejerformer, driftformer, driftstørrelser og generationsskifte" på Nordjyllands Landbrugsskole "Lundbæk" ved Nibe. Mødet var arrangeret i samarbejde mellem Aalborg Amts Landboudngdom og Dansk Slægtsgårdsforenings Himmerlandskreds med debatoplæg ved Hans Bang Hansen, 2. viceformand, De danske Landboforeninger, Peder Thomsen formand for Dansk Familiebrug, Anders Lejre, formand for Danmarks Landboudngdom og Carl Martin Christensen, formand for Dansk Slægtsgårdsforening.

Efter velkomst ved regionsformand Uffe Wiborg, Aalborg Amts Landboudngdom indledte man meget passende med at synge "Jeg bærer med smil min byrde."

Mødet blev afviklet med at de ældste kom til ordet først, hvilket betød, at Carl Martin Christensen kom til at indlede.

Carl Martin Christensen sagde :

"Tak for invitation og velkomst, og tak for et spændende initiativ. Jeg håber, at vi kan få en god snak om vilkårene for fremtidens unge landmænd, og ikke fortaber os i hvem der køber jord for næsen af hvem.

Da Slægtsgårdsforeningen i 1991 markerede sit 50 års jubilæum, skrev jeg en artikel, hvor jeg skulle forsøge at se 50 år frem, velvidende, at det er svært at spå - især om fremtiden, som salige Storm P. udtrykte det.

Jeg kan nu konstatere, at det jeg skrev for syv år siden ikke er opfyldt endnu, men at vi er godt på vej dertil. Det kan godt virke skræmmende.

Jeg tror, at dansk landbrug i al overskuelig tid vil bygge på selvejet, men jeg er åben over for andre ejerformer som anpartsselskaber, interessentselskaber og aktieselskaber.

Ved etablering kræves en investering på 10 - 15 mio for at bygge en bedrift med 2 - 3 arbejdspladser, og det er vel det, de fleste ønsker sig.

Når man - som jeg - tror på selvejet, betyder det så, at man skal ud på det åbne kapitalmarked for at skaffe finansiering.

Man kan godt glemme alt om øget offentlig medfinansiering.

Et sådan kapitalbehov fordrer naturligvis, at de unge landmænd møder med en uddannelse, der både fagligt og økonomisk giver baggrund for en rentabel drift.

Her er vi ved det centrale, idet jeg tror at kravene til vore landbrugsskoler vil stige drastisk i de kommende år, samtidig med at antallet af uddannelsessøgende vil falde.

Den animalske produktion vil helt overvejende finde sted på ejendomme af den type, jeg her har beskrevet, men jeg tror, vi vil se en voksende mængde af deltidslandmænd og fritidslandbrug med en meget varieret produktion med alle de nicheproduktioner, som vi kender i dag, og en mangfoldighed af nye og spændende opgaver.

De unge landmænd har erkendt, at det er forbrugerne, der har ret, når der tales dyrevelfærd, også selvom de har uret!

Altså indretter man staldsystemer, der lever op til de krav forbrugerne ønsker tilgodeset, og vi må vel sige, at de danske forbrugere vel ikke er de ringeste parameter for afprøvning af nye produktionsmetoder.

Hvordan har vi det med miljøet, og hvordan vil vi have det i fremtiden? Jeg mener uden forbehold, at erhvervet kan være sit forhold til miljøet bekendt, og udviklingen vil givet udviske skellet mellem traditionelt landbrug og økologisk landbrug. Vi vil få en række nye kornsorter, der er uimodtagelige for en lang række af de svampesygdomme, vi kender i dag, og vi vil få ukrudtsmidler, der er virksomme og totalt nedbrydelige.

Landbruget er nu en befolkningsgruppe, der udgør en meget lille del af befolkningen, og vi er derfor ikke nogen pressionsgruppe.

Vi må forbedre vort image i befolkningen ved åbenhed og imødekommenhed over for andre synspunkter. Vi må i marken med positive meldinger om erhvervet, og undgå den evindelige forsvarssituation.

Landboforeningernes nye topledelse kører nu på tredje år, og jeg har stor respekt for deres arbejde, men det har ikke ført til en væsentlig forbedring af vort forhold til det omgivende samfund.

Til den kommende generation af landmænd skal jeg blot sige, at I kan have glæde af Slægtsgårdsforeningens motto, der siger : "Lær af fortiden, lev i nutiden og virk for fremtiden".

Husk også, at den animalske produktion skal have som udgangspunkt, at et kort dyreliv skal være et godt dyreliv, og vor produktion skal ske i harmoni med det omgivende samfund.

Husk også, at erhvervets image kan spoles af ganske få udøvere, der ser stort på skrevne og uskrevne regler, og kommer let til at stå som dem, der tegner landbruget. Det er utåleligt.

I har et spændende liv foran Jer, men I kommer ud i mange stormvejr, og så gælder det om at holde hovedet koldt og hjertet varmt."

Det veloplagte indlæg gav anledning til aftenens største bifald fra de omkring 250 fremmødte, hvoraf hovedparten var ganske unge landmænd.

Næstældst var Peder Thomsen, der begyndte sit indlæg med at meddele, at en investering på 10 - 15 mio kr. for at etablere en bedrift på tre arbejdspladser kunne han ikke acceptere, for i en sådan bedrift måtte der være mindst en overflødig.

Peder Thomsens ønsker gik i retning af et loft på 250 dyreenheder pr. bedrift og højest et jordareal på 100 ha pr. ejendom, hvoraf hver landmand højest måtte eje tre.

Hans Bang-Hansen pointerede i sit indlæg, at det efter hans opfattelse var politikerne, der skubbede strukturudviklingen i retning af store bedrifter, idet det er de store, der har lettest ved at tilpasse sig de nye krav, bl.a. til dyrevelfærd og moderne teknik.

Han mente desuden, at der var mange dynamiske unge, der hellere end gerne ville prøve kræfter med store brug. Hvis de bliver stoppet, fordi der lægges låg på bedriftstørrelserne, vil de sandsynligvis forsvinde til andre erhverv.

Med hensyn til dyrevelfærd anså Hans Bang-Hansen mulighederne for at få en merpris for meget begrænset. Selvom forbrugerne siger, de gerne vil betale mere, så er der ved køledisken desværre ikke det store salg.

Sidste paneldeltager, Andres Lejre, fandt, at det for øjeblikket er realistisk at tale om rentable brug til ca. 5 - 7 mio kr. men indrømmede, at de for tiden høje jordpriser presser køb af ejendomme op. Han nævnte i den anledning et landbrug på Midsjtjælland, der for tiden er til salg for 21 mio kr. Et så stort beløb vil det være vanskeligt for en enkel landmand at skrabe sammen, hvorfor han i den sammenhæng fandt det realistisk at se andre ejerformer end selvejet

Efter en pause var der livlig diskussion og spørgelyst til panelet. Ikke mindst fra studerende fra Den økologiske Landbrugsskole, der ikke kunne identificere sig med panelets spådomme, ja en enkelt med ønske om et mindre alsidigt landbrug, spurgte direkte, om der ikke ville være plads til hende i dansk landbrug. Det mente man nu nok, men som Carl Martin Christensen udtrykte det : "Du vil få et utal af arbejdstimer."

De unge økologer var også bekymrede for at kulturen på landet ved lukning af de mange små landbrug vil forsvinde. Carl Martin Christensen fandt, at det er uhyre vigtigt, at der fortsat bor folk i alle husene på landet, hvorfor man må affinde sig med, at der opstår familieliv af folk med tilknytning til andre erhverv.

Anders Lejre mente, at moderne landbrug ikke rummer megen Morten Korck-idyl. Det er der ikke plads til, hvis landbruget skal klare sig. Når man i dag taler om industriel landbrug, skyldes det de nye muligheder på eksportmarkedet. Der bør være det antal erhvervs-mæssige landbrug, der er forsvarlig i forhold til markedet.

Også Peder Thomsen pointerede, at landbrug skal være bæredygtige, men de skal være det i forhold til forbrugernes interesser. Det gælder ikke længere om blot at producere mere og mere, det gælder om at producere i overensstemmelse med forbrugernes ønsker.

Bang-Hansen fandt også, at den enkelte forbruger af i dag spørger bredt og er bevidst. Han mente i øvrigt, at det nuværende opsving havde skabt den store interesse for at købe landbrugsejendomme og ekstra jord og kom i den forbindelse ind på Peder Thomsens egen nyerehvervelse af mere jord til sin ejendom, hvortil Peder Thomsen svarede, at han kun havde fulgt loven. Det

gav Hans Bang-Hansen anledning til at bemærk, at, at han ikke havde vanskelig ved at forstå, hvad Peder Thomsen gjorde, men mere vanskelig ved at forstå, hvad han sagde.

Måske mere interessant var det høre Bang Hansens udtalelse om, at han egentlig ikke gik ind for bestemte bedriftsstørrelser. I stedet skal der stilles krav til det større bedrifter om formindsket støtte ved at lægge låg på støtten, så resultatet bliver mindre støtte til det store.

Det var Anders Lejre uenig med ham i. Han syntes det ville være urimeligt med en sådan loft. I hvert fald havde kvægbruget ikke brug for flere stramninger. Ellers var det hans opfattelse, at støtten for lang tid siden burde have været reguleret.

Det var en livlig diskussion om kvalitet af danske fødevarer man kom her ind på medicinforbruget og ikke et overforbrug som tidligere. Peder Thomsen pointerede nødvendigheden for at kunne få billig medicin, som han dog ikke mente skulle rekvireres fra medicinsælgerne "landeveysdyrlæger". Bang-Hansen fandt, at de billigere fødevarer skyldtes udelukkende de moderne produktionsmetoder. Som forbrugerne var parate til at kritisere, men generelt var det ikke med på at betale højere pris. Det ventede Peder Thomsen sig imod, idet han mente, at forbrugerne gerne vil betale en højere pris, blot varen er produceret økologisk. Carl Martin Christensen mente også, at en større del af forbrugere i dag er parate til at betale for kvalitetsfødevarer, men størstedelen vil stadigvæk ikke.

Med hensyn til den nuværende kritik af bakterieindhold, mente Carl Martin Christensen, at produktet er generelt i orden, når det forlader producenter, men at der opstår problemer undervejs til forbrugerne, og pointerede at kølekæder skal fungere tilfredsstillende.

Peder Thomsen mente, at slagterierne også har en stor del af skylden. Endelig var der diskussioner vedrørende låneforhold på kvæggårde, der ønskedes forbedret og problemerne vedrørende det nedsatte forbrug af kvælstof.

Mødet blev afsluttet af A.C. Winther Hansen, næstformand i Dansk Slægtsgårdsforening, der overrakte, under stor bifald fra de fremmødte, nogle drikkelige gaver til paneldeltagerne.

EFTERLYSNING:

Privat vandforsyning

Igen er et stykke dansk kulturhistorie ved at forsvinde. Grundet den teknologiske og hygiejnemæssige udvikling er der i de senere år nedlagt et utal af private vandforsyningsanlæg (brønde), anlæg som i mange tilfælde var enestående, præget af lokal opfindsomhed, håndværksmæssig dygtighed i kombination med viljen til at overvinde stedlige fysiske vanskeligheder.

Alle disse anlæg og deres historie er på vej til at blive opslugt af glemselens mørke, og det går stærkt, netop fordi det kræves, at det hidtidige anlæg fjernes eller fyldes ved overgangen til offentlig vandforsyning.

Da vi i Danmark hidtil har haft en historisk tradition for at nære en dyb respekt for vand og dets betydning, håber jeg med denne henvendelse at samle så mange oplysninger og beskrivelser som muligt om vandsøgning, brøndgravning, brønde, kiulder, pumper

og filteranlæg. Kort sagt alt, hvad der angår vandforsyning til huse og gårde. Beskrivelsen må gerne være vedlagt en tegning eller skitse samt tidsrummet for brugen.

Avisudklip m.v. om brønde og brøndgravere har også interesse.

Kender du ikke selv en brønd eller dens historie, så kender du måske en person, som ligger inde med viden om brønde.

Med baggrund i det forhåbentlig omfattende materiale, som fremsendes til undertegnede, er det mit mål ved hjælp af fagfolk og økonomisk støtte fra diverse fonde, at få udarbejdet en oversigt og beskrivelse af den private vandforsyning i Danmark i nyere tid.

Venlig hilsen og tak for interessen

Olav Foged Olsen

Rødstofte Skovvej 2, 4735 Mern

Tlf. / fax : 53 78 50 76. Efter 16. juli : 55 98 50 76

NB.: Læs artiklen om Bøgebjerggård og Bøgebjerggårds vandforsyning side 9-11.

..... mod fremmed strand

Forfatteren Johannes V. Jensens sange og Himmerlandshistorierne vil være det, som han huskes for mange år endnu.

Helt særligt står den prægtige sang "Hvor smiler fager den danske kyst".

Her giver Johannes V. Jensen et broget billede af Danmark og danskerne. Det er ikke kun kysten, der lovsynges. De frugtbare marker og kornsorterne bliver til poesi :

*Den danske mark i en bølgen går,
som åndedræt af en venlig kvinde.
Sødt gynger byggen sit silkehår,
og rugen ånder med sol i sinde,
og vinden iler til hvedens bryst.*

Vores historie fra oldtidsbonde og viking til dem der udvandrede til Amerika omtales også.:

*Med flint har oldbonden tømret, kriget,
Hver spån, du finder i Danmarks jord,
er sjæl af dem, der har bygget riget
Henfarne slægter i landets marv
sig ej fornægter. Bevar din arv.*

*Mod søen stunded vor sjæl tilforn.
Men bølgen brød med en røst derude
som vindens rislen i Danmarks korn,
da vendte mangan på ny sin skude.*

*Men du der søgte mod fremmed strand
de gamle lig, som mod søen stunded,
hver gang du genser det gamle land,
skal sande, her blev dit hjerte bundet.*

At sangens sidste vers er skrevet til et møde for Dansk-Amerikanere forklarer interessen for emigranterne, som ellers er et oversat kapitel i vores nationale sangskat.

Giro 413 sangen "Skamlingsbanken" har samme tema: emigranten, der tænker tilbage på hjemmet. Det kommer tydeligst frem i omkvædets første del:

*Fra det fjerne, hjem til Danmark iler tanken,
mod de lyse minder om hver sorgløs dag*

Begge sange er om de emigranter, der havde et hjem at tænke tilbage på.

Johannes V. Jensens sang er for dem, der er kommet hjem på besøg.

Th. Bergs skrev om ham, der havde haft succes i det fremmede, blev derude, men tænkte på hjemmet og ungdomskæresten.

Helt anderledes er det hos Jeppe Aakjær.

Her synger vi om hyrdedrengen, der under arbejdet med at vogte får drømmer om en bedre verden et andet sted.

*Lyngen sused, og skyen gled,
Udflugtslængsler i hjertet sved.
Stak så Ole en dag i trav,
stod med et ved det store hav,
intet mere i verden bandt.
Over havet hyrden fór
fårene står der endnu og glor.*

Hyrdedrengen er emigranten, der drog afsted uden at se tilbage og uden at vende tilbage.

Han er den anonyme udvandrer.

Jeppe Aakjær skal ikke tages til indtægt for, at de, der ikke udvandrede, er fårene, der står og glor. Han skulle have verselinierne til at passe, og samtidig holde billedet med hyrdedrengen.

Udvandrerne var først og fremmest de unge mennesker, der ikke kunne se frem til en tryk fremtid her i landet.

Der var også de udvandrere, som man kaldte familiens "sorte får" !

Hvis de sorte får og hyrdedrengene havde heldet med sig i den nye verden, kunne de skabe sig en sikker fremtid.

Nogle blev, hvor de var. Andre vendte senere hjem med familie og bosatte sig i det gamle land, mens endnu andre kom tilbage til Rebildfester eller andre stævner for igen at rejse til deres nye verden.